

Dr. Hadnagy József – Pacsuta István

Tutorálással kapcsolatos igényfelmérés – kutatási beszámoló

Bevezető

Az Egri Roma Szakkollégium alapvető célkitűzése, hogy hozzájáruljon a közéleti feladatvállalás iránt elkötelezett, aktív társadalmi párbeszédet folytató roma értelmiségiek formálódásához, akik a szakmai kiválóságot ötvözik a társadalmi és szociális kérdések iránti érzékenységgel. A magyarországi roma felzárkózás érdekében kiemelt feladat a jövőt építő értelmiség képzése, amely érdekében a szakkollégium hallgatói a „Tutor csoport” keretein belül, tehetséggyondozó műhelymunkát végeznek.

Tagjaink kifejezetten a tanulási nehézségekkel rendelkező nebulókat igyekeznek felzárkóztatni az osztály átlagához, valamint a kiemelkedő tehetséggel és affinitással bíró tanulókat is külön órákon tartják kondícióban. Reményeink szerint az ebben a programban résztvevő gyerekek számára olyan segítséget nyújt a szakkollégium, ami a tanulmányi eredményeiket és későbbi életútjukat is pozitív irányba befolyásolja. Továbbá csoportos motiváló beszélgetéseket tartunk, amelyek keretein belül a tanulmányok, továbbtanulás, jövőbeli tervek, valamint az esetleg eddig ismeretlen képességek felismerése és azok kiaknázása a cél. Ezeken a beszélgetéseken javarészt hátrányos helyzetű, illetve roma származású gyerekek vesznek részt. Fontos számunkra, hogy jó kapcsolatot építsünk ki a gyerekekkel. Hiszen a szakkollégiumi tagok akár példa és motivációként is szolgálhatnak számukra tanulmányaik, illetve egyéni életútjuk során.

A hatékonyabb munkavégzés érdekében előzetes „igényfelmérést” készítettünk. A vizsgálat alapsokaságát a Roma szakkollégiummal kapcsolatban álló, középiskolai tanulmányaikat folytató diákok jelentik. Mintavétel gyanánt az egyszerűen elérhető alanyok mintavételi eljárására hagyatkoztunk. A hallgatóink középiskolákba, kollégiumokba látogattak el miközben a tutorálási tevékenységüket szervezték. Ennek során kerültek kiosztásra a kérdőívek. A kérdőívek így kérdezőbiztossal, önkitöltő módszerrel kerültek lekérdezésre. A hallgatók jelenléte biztosította a jó kitöltési arányt, és a kitöltés kiváló minőségét – azaz befejezetlen, hiányos kérdőívekkel alig találkoztunk. A lekérdezés 2016 október és november hónapjának első felében történt.

A diákok számára elkészült kérdőív az alábbi dimenziók mentén került összeállításra: Természetesen a „magyarázó” változókkal kezdtük, azaz az életkor, lakóhely, nem változók mellett az aktuálisan végzett évfolyamra kérdeztünk rá. A következő nagyobb egység a tutorálással kapcsolatos elvárásokra igyekezett fényt deríteni. Többek között a tanulmányi előmenetelre, egészségügyi helyzetre, művelődéshez való hozzáférésre, társas kapcsolatokra kérdeztünk rá, azaz milyen mértékű segítséget várnak el a diákok.

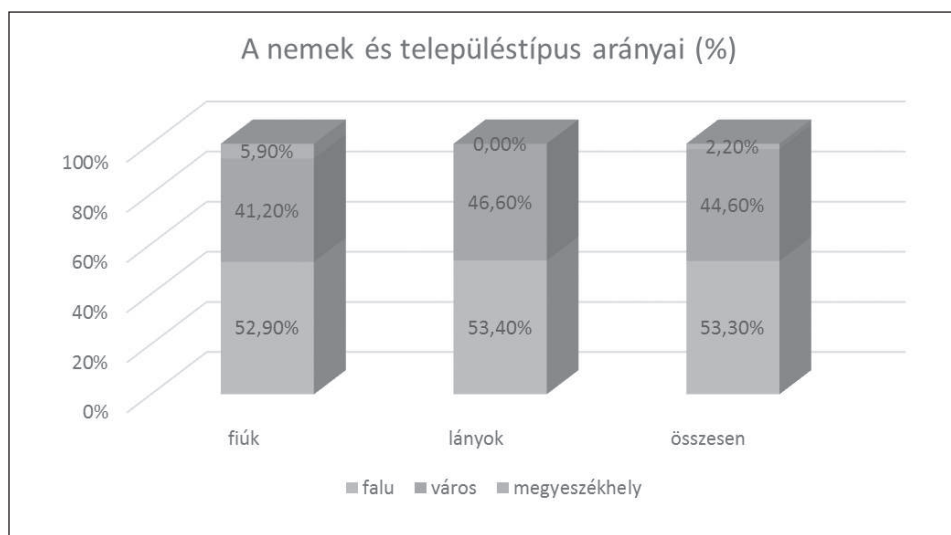
A kérdéseket az iskolai osztályzatoknak megfelelő likert-skálával mértük, tapasztalataink szerint ez a legcélravezetőbb forma az említett minta esetén.

A harmadik nagyobb egység arra kereste a választ, hogy a diákok mely műveltségi területen kérnek segítséget, azaz mely műveltségterülethez tartozó tárgyakból szorulnak korrepetálásra. A következő két egység a hátrányos helyzetűek megítélésével és a hátrányos helyzetről szerzett ismeretekkel foglalkozik. Abból a szempontból nem elhanyagolható ez a terület, hogy a diákok saját, vagy társaik helyzetének megítélésakor attitűd és ismeretbeli tényezőkre is támaszkodnak. A két összetevő feltárásával információkat kaphatunk, hogy szükséges-e és ha igen, akkor milyen jellegű ismeretekkel alakítanunk a hátrányos helyzetűek megítélésén, hogy objektívabb legyen a róluk alkotott kép. Végezetül a „jó tutor” mintáját keressük. Különböző jellemzőket soroltunk fel, melyek a tutor velejárói, ezen tulajdonságok fontosságát próbáltuk feltérképezni.

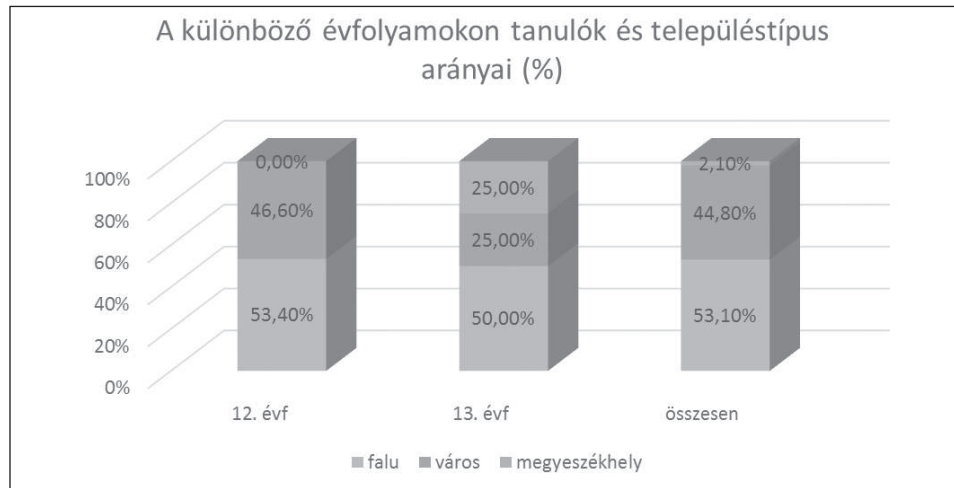
A minta bemutatása

A válaszadók nemi hovatartozás tekintetében meglehetősen egyenetlenül oszlanak el, a fiúk aránya nem éri el a 40%-os (37 %), a lányok felülreprezentáltak. Az átlag életkor 18,7 év a legfiatalabb válaszadó 18 a legidősebb 20 éves, 12-13. évfolyamos diákok. Tehát a középfokú tanulmányok végén járó, nagyobb élettapasztalattal rendelkező diákok véleményére támaszkodhatunk. Településtípus vonatkozásában a faluról/községből érkezők jelentik a minta felét, a megyeszékhelyen élők mindössze 2,2%-ot képviselnek. Természetes ez, hiszen főként kollégiumokban történt a lekérdezés, így az Egerben élők kisebb arányban szerepelnek a mintában.

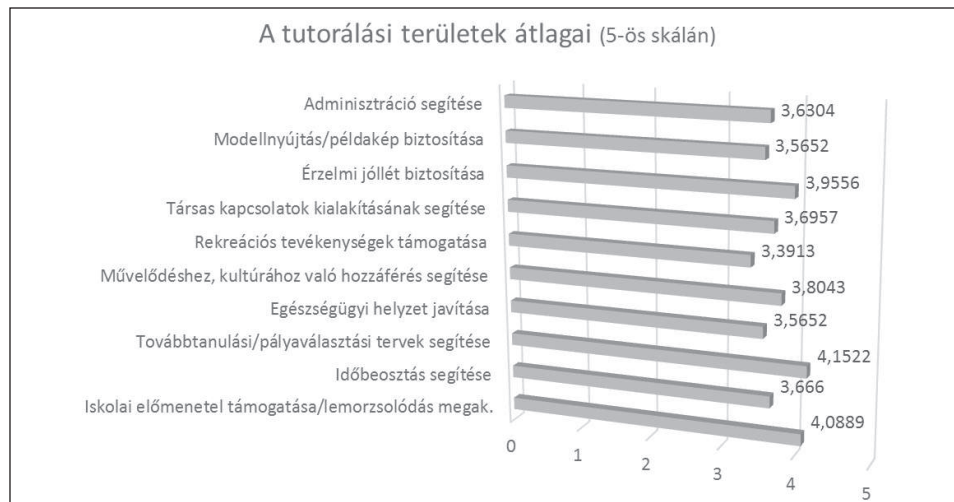
A nemek arányának eltolódása mellett lakóhely szempontjából nincs ilyen aránytalanság, azaz válaszadóink egyenletesen oszlanak meg a településtípusok között. Kivételt a két fő megyeszékhelyről érkező fiú jelenti, de az elenyésző arányuk miatt ezt nem tekintjük kirívónak.

A különböző évfolyamok és településtípusok kapcsolatát vizsgálva látható, hogy, ha a két megyeszékhelyen lakó diákot nem vesszük figyelembe, akkor kiegyenlítettek az arányok. Ez a minimális eltérés viszont elegendő ahhoz, hogy statisztikailag is értelmezhető összefüggést produkáljon (sig= 0,000, p=22,779). Ha az említett két esetet nem vesszük figyelembe teljesen kiegyenlítettek az arányok a fiúk és lányok között. A későbbiekben a településtípust felhasználó vizsgálatoknál a két, megyeszékhelyet jelölő választadót a városiakhoz soroljuk.

A tutorálás területei

A válaszadók leginkább a továbbtanulási tervekkel, pályaválasztással támogatásával kapcsolatban várnak segítséget, majd az iskolai előmenetel következik.

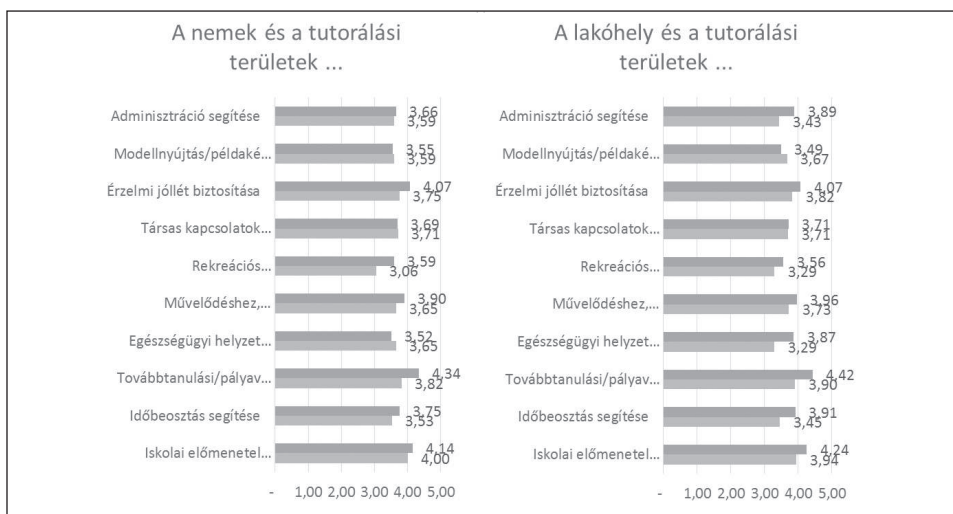
A második nagyobb csoportja a tutorálás lehetséges területeinek az érzelmi jóllét, művelődéshez való hozzáférés, társas kapcsolatok – melyek a középmezőnyben he-

lyezkednek el. A legkevésbé a modellnyújtás és a rekreáció területén várnak segítséget a diákok.

Azt vizsgálva, hogy mely elvárások járnak együtt, azaz ha valamelyik válaszadó az egyik területre magasabb értéket adott, akkor valamely másik terület mennyire valószínű, hogy fontos neki, több szempontból hasznos eredményeket kapunk. Egyik fontos „hozádék”, hogy ellenőrizhetjük a kérdőív kitöltésére fordított figyelmet, mivel a tartalmilag összetartozó kérdések jó esetben együttjárást mutatnak. Másrészt az egyes területek jobban körvonalazhatók, azaz jobban csoportosíthatók a tutorálás területei, később elvárásai. Mivel számos gyenge korrelációt (együttjárást) találtunk, csak az erősebbeket ($r \geq 0,6$) emeljük ki, egy-két esettől eltekintve nem jelöljük az együttjárás pontosabb értékét.)

Nem meglepő, hogy az iskolai előmenetel a pályaválasztás segítségével szoros kapcsolatban van ($R=0,721$). Hasonlóan szoros a kapcsolat az iskolai előmenetel és az időbeosztás segítése között – annak ellenére, hogy átlagaik távolabb esnek egymástól. A rekreáció nincs kapcsolatban az iskolai előmenetel vagy lemorzsolódás értékeivel.

A továbbtanulási tervek segítése szorosan kapcsolódik az egészségügyi helyzet javításával. A művelődéshez való hozzáférés a társas kapcsolatok kialakításának segítségével és az érzelmi jólét növelésével. Az érzelmi jóléthez a modellnyújtás, bár ez hajszálal elmarad az általunk kitűzött 0,6-es korrelációs együtthatótól.

Nemek szerint megvizsgálva lényeges eltéréseket tapasztalhatunk. Az esetek többségében a lányok számára fontosabbak a különböző tutorálással kapcsolatos területek. A továbbtanulási tervek ($\text{sig}=0,023$) és a rekreációs tevékenységek ($\text{sig}=0,003$) esetén ezek az eltérések szignifikánsak. Az érzelmi jólét és az időbeosztás átlagainál is jelentős eltéréseket regisztrálhatunk. Enyhe mértékben, de a fiúk számára fontosabbak modellnyújtás, a társas kapcsolatok kialakításának segítése, és az egészségügyi helyzet javítása.

Településtípus alapján hasonlóan a nemek szerinti eloszláshoz, lényeges eltolódás figyelhető meg a „városiak” irányába. A modellnyújtáson kívül mindegyik terület fontosabb a városiak számára – a különbség csak az eltérés mértékében mutatkozik meg. A

továbbtanulási tervek, iskolai előmenetel és az adminisztráció segítése, egészségügyi helyzet javítása mind nagyobb különbségeket produkált (ráadásul mind szignifikáns különbség). Kiemelendő, hogy a társas kapcsolatok kialakításának segítése azonos eredményt ért el a két csoportban.

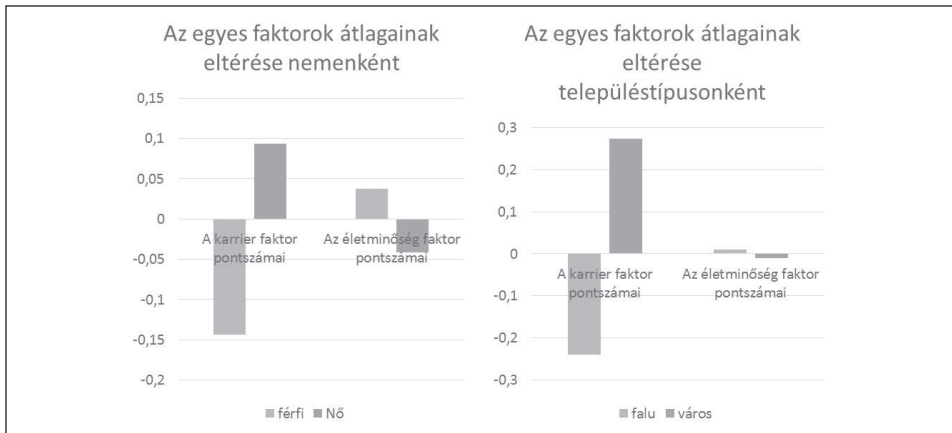
Mivel adataink alkalmasak adatredukciós eljárásra (KMO=0,784), megvizsgáltuk annak lehetőségét, hogy a különböző területeket az adatok alapján csoportosítsuk. A két és három faktoros modell közül a kétfaktoros mellett döntöttünk, mivel magyarázóképesége nem sokkal csökkent, másrészt a kapott faktorok jobban csoportosíthatók.

A kapott faktorok és az abban szereplő factorsúlyok az alábbi táblázatban szerepelnek.

Rotated Factor Matrix ^a		
	Factor	
	1 Karrier	2 Életminőség
Iskolai előmenetel támogatása/lemorzsolódás megak.	,835	,179
Időbeosztás segítése	,608	,187
Továbbtanulási/pályaválasztási tervek segítése	,806	,227
Egészségügyi helyzet javítása	,620	,272
Művelődéshez, kultúrához való hozzáférés segítése	,473	,633
Rekreációs tevékenységek támogatása	,071	,541
Társas kapcsolatok kialakításának segítése	,182	,950
Érzelmi jóllét biztosítása	,496	,605
Modellnyújtás/példakép biztosítása	,403	,653
Adminisztráció segítése	,441	,477

A két faktor elnevezésénél figyelembe vettük a legnagyobb factorsúllyal rendelkező itemet és természetesen a többi változót is. A „karrier” faktorba az iskolai előmenetel, pályaválasztás, az időbeosztás segítése és nehezebben magyarázható módon, de az egészségügyi helyzet javítása került. Míg a másik faktor az „életminőség” elnevezést kapta. Művelődés, rekreáció, társas kapcsolatok kialakításának segítése, érzelmi jóllét növelése, modellnyújtás - és itt is nehezebben magyarázható az adminisztráció segítése - szerepel.

Az egyes faktorok pontszámait vizsgálva kijelenthető, hogy összességében az életminőség faktor pontszámai magasabbak a karrier faktor pontjaitól. Azt is megvizsgáltuk, hogy van-e kapcsolat a két faktor között, de erre utaló adatot nem találtunk.

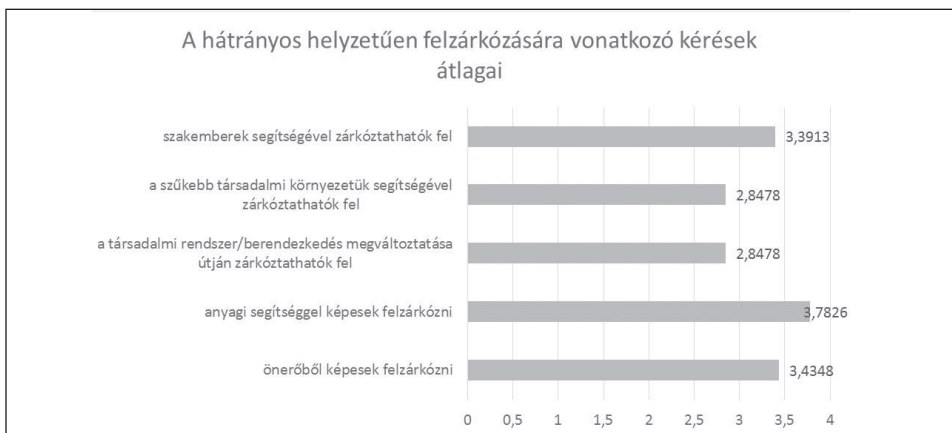

A lányoknak és a „városiaknak” a karrier lényegesen fontosabb, míg a fiúknak és a „falusiaknak” az életminőségben szereplő tényezők, vagyis az azzal kapcsolatos tudásanyagok, tevékenységek.

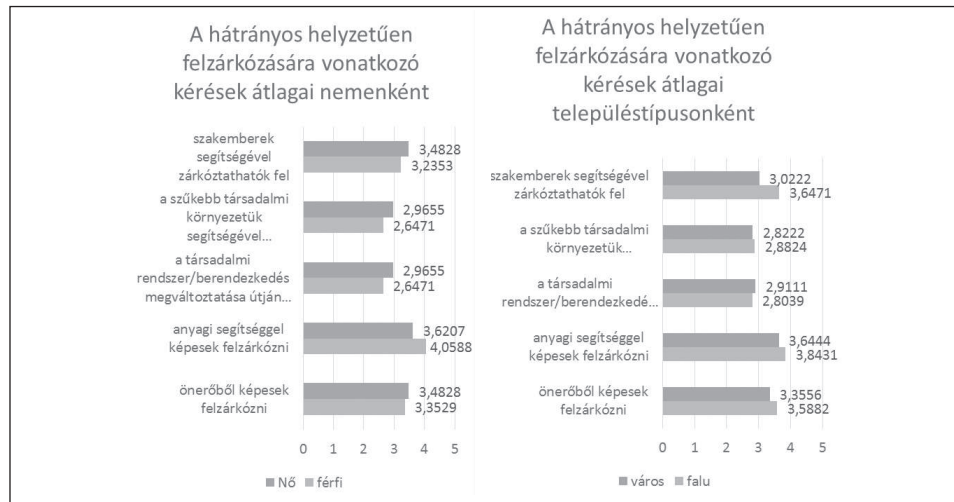
A kapott eredmények felvetették azt a gyanút, hogy mind a nemek, mind pedig a településtípus alapján megfigyelhető eltolódások nem annak köszönhetőek-e, hogy a nemek és a településtípus aránya mutat összefüggést. Korábban megvizsgáltuk a két változó kapcsolatát, és a két megyeszékhelyet bejelölő válaszadót a városiakhoz sorolva a tévkövetkeztetés veszélyét ebben az esetben kiküszöböltük.

Természetesen évfolyamonként is megvizsgáltuk az eltéréseket. A kitöltés körülményeit figyelembe véve jelentős eltolódás figyelhető meg a 12. évfolyamos diákok felé, mindössze 8 fő 13. évfolyamra járó diákot kérdeztünk le. Így messzemenő következtetéseket nem tudunk levonni a különbségekből. Az azonban megfigyelhető, hogy a 13. évfolyamos diákoknak az érzelmi jólét lényegesen fontosabb.

A hátrányos helyzetre vonatkozó ismeretek

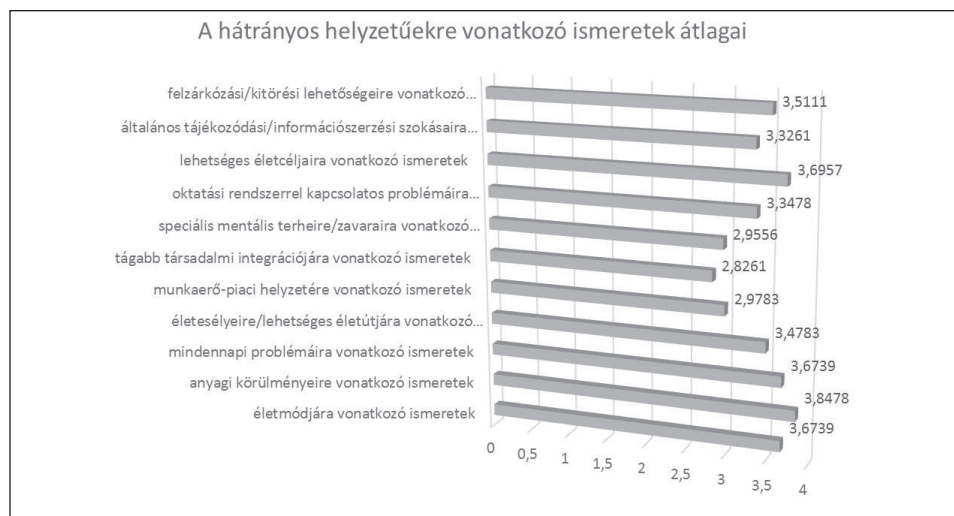

A hátrányos helyzetűek felzárkóztatásával kapcsolatban a legtöbb diák az anyagi lehetőségekben látja a kiutat, érdekes, hogy második helyen az „önerőből” kategória szerepelt. A szűkebb és tágabb társadalmi környezet, társadalmi berendezkedés lehetőségeit ítélik meg a legkevésbé sikeresnek.

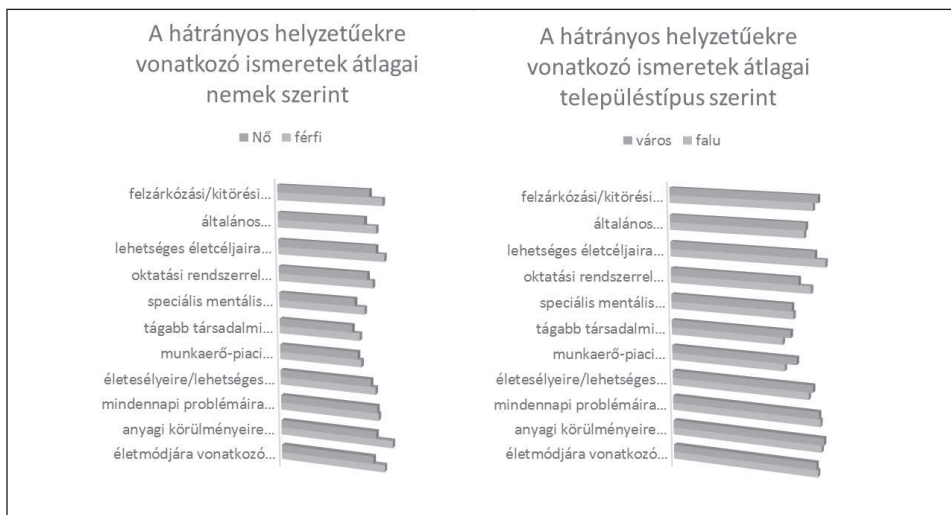

A nemenkénti eltéréseket vizsgálva megállapítható, hogy a lányok minden egyes lehetőséget magasabb pontokkal értékelték kivéve az anyagiakat, ebben a fiúk javára szignifikáns és a legnagyobb mértékű az eltérés (sig=0,029).

A településtípus szerinti eltérések vegyesebb képet mutatnak. A városiak a társadalmi berendezkedés megváltozásában nagyobb lehetőséget látnak, mint falusi társaik, igaz enyhe mértékben. A falun élők pedig a szakemberekben látnak nagyobb lehetőséget – ez az eltérés már szignifikáns (sig=0,009).

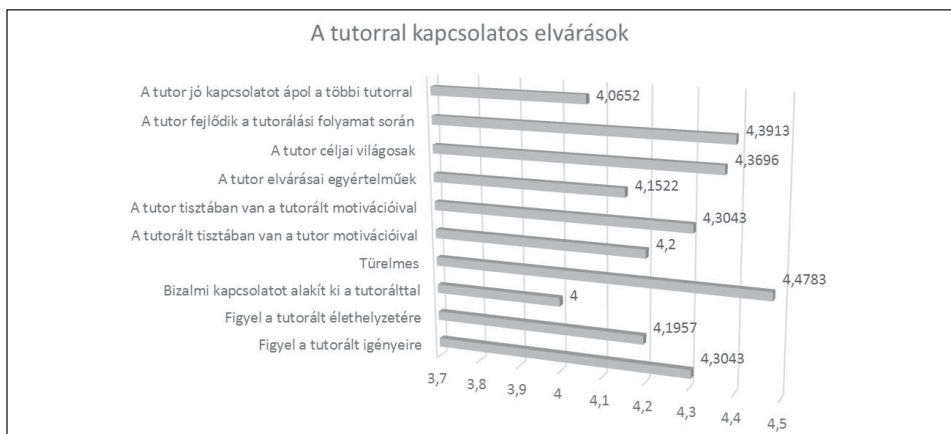
A hátrányos helyzettel kapcsolatos ismeretek közül az anyagi körülményekre, az életcélokra, az életmódra és a mindennapi problémákra vonatkozó tételek érték el 3,5 feletti átlagokat. A mentális terhekre, integrációra, munkaerő-piaci helyzetre vonatkozó kérdések pedig a középeztől lemaradó értékeket.

Úgy tűnik, hogyha ismeretekről van szó a fiúk magabiztosabbak, minden esetben magasabb átlagokat értek el. Az életmódra (sig=0,036), az anyagi körülményekre (sig=0,004) és a felzárkózásra (sig=0,013) vonatkozó eredmények eltérései szignifikánsak.

Településtípus alapján a falun lakók az életcélok ismerete, az oktatási rendszerrel kapcsolatos problémák ismerete esetén lényegesen magasabb átlagokat értek el. A városiak a munkaerő-piaci helyzet és a társadalmi integráció kérdésében érzik magukat tájékozottabbnak. Általában azonban a városiak érzik magukat tájékozottabbnak.

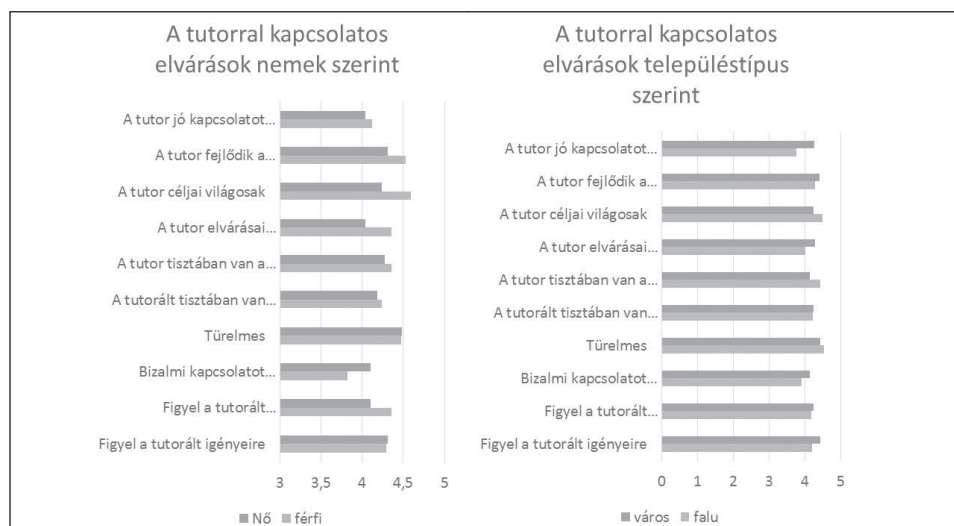
Tutorral szembeni elvárások

A ttorral szembeni elvárásokat vizsgáló kérdések minden esetben magasabb átlagot értek el. A legkevésbé fontos, hogy bizalmi kapcsolat alakuljon ki a két fél között – a korábbi, tutorlásra vonatkozó kérdés eredményeit ismerve feltételezhetjük, hogy a praktikum oldaláról közelítenek a válaszadók, kevésbé az érzelmi vetület felől. Ezzel magyarázhatjuk, hogy a tutor motivációinak, elvárásainak megismerése hasonlóan hátrébb szorult. A középmezőnyben helyezkednek el azok a kérdések, melyek a tutorált megismerésére vonatkoznak – ezek az átlagok némileg magasabbak/fontosabbak. A tutorált igényeinek és motivációinak tutor általi megismerése már fontosabb. A türelem és világos célok – ez a legfontosabb elvárás a tutor fejlődése mellett.

Azt megvizsgálva, hogy hány elvárás esetén tapasztalhatunk a korábbiakban látott erős együttjárást ($r > 0,6$), jóval szegényesebb eredményekről számolhatunk be. A tutorált élethelyzetére és igényeire való figyelem esetén, és a „tutor céljai világosak” és a „tutorált tisztában van a tutor motivációjával” kérdések esetében találtunk ilyen összefüggést.

A ttorral szemben a fiúknak magasabb elvárásaik vannak. A kérdések nagyobb részénél az Ő átlagaik magasabbak, az eltérések pedig nagyobb mértékűek. A fontosabb elvárásoknál nagyobb eltéréseket tapasztalhatunk, a kevésbé fontosaknál kisebbeket. A célokra vonatkozó elvárás eltérése szignifikáns ($\text{sig} = 0,022$). Könnyen magyarázható, hogy a lányoknál az érzelmi vetületet tükröző kérdések kaptak enyhén, de mégis magasabb átlagpontokat. A bizalmi kapcsolat, a türelem, és a tutorált igényeire való odafigyelés mind a lányok számára fontosabb.

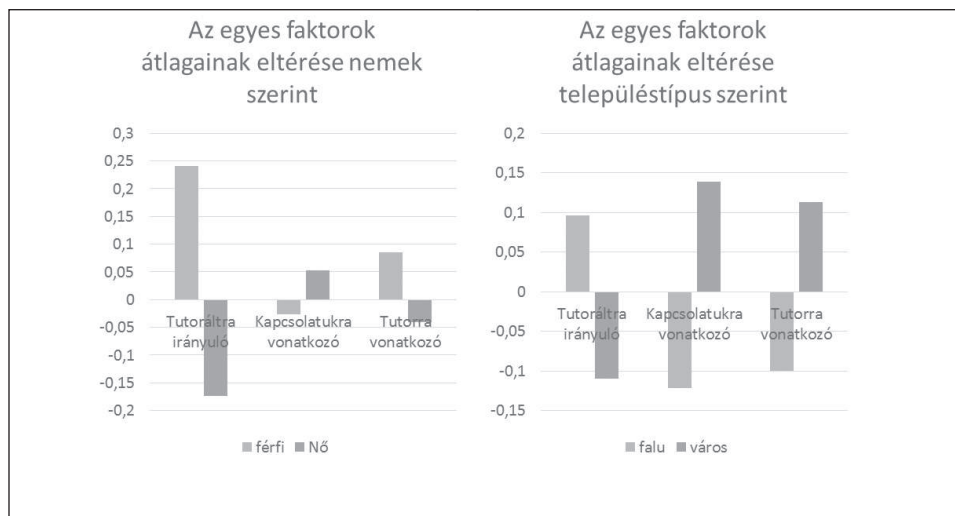
A településtípus esetén korábban látott eltolódások figyelhetők meg. A legtöbb esetben a városiaknak fontosabbak a különböző tulajdonságok. Az eddig különösebb érdekességet nem mutató „jó kapcsolatot ápol a többi tutorálttal” elvárás esetén tapasztalható a legnagyobb eltérés. A tutorált igényeire való odafigyelés és a bizalmi kapcsolat (ami a lányoknak fontosabb volt) szintén megemlítendő eltérést produkált. A falusiak számára a tutor világos céljai, motivációja és türelmessége a fontosabb. Ezekben pedig a fiúk számára voltak fontosabbak.

Természetesen ebben az esetben is elvégeztük az adatredukcióra vonatkozó eljárás vizsgálatát. Az erős korrelációk alacsony száma miatt nem meglepő, hogy az ebben a kérdésben szereplő adatok épp, hogy megfelelnek az eljárás követelményeinek (KMO=0,589, azaz gyenge). A két faktoros modell magyarázóereje ebben az esetben lényegesen gyengébb volt, így három faktort határoztunk meg.

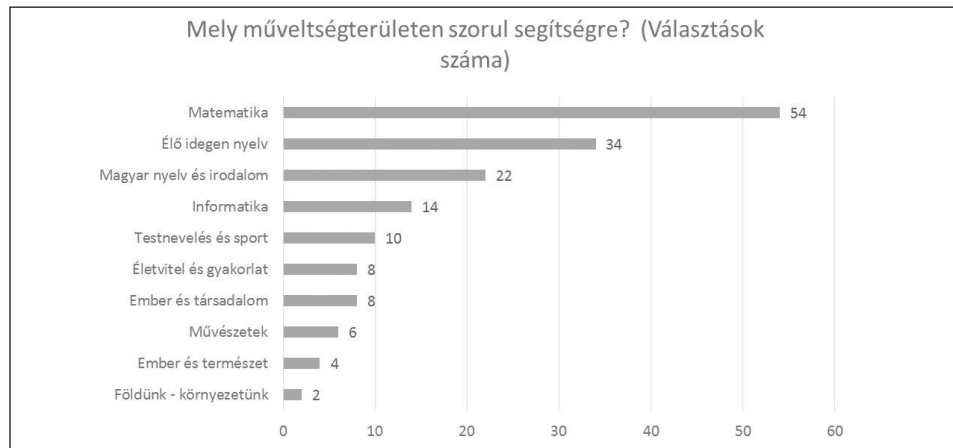
	Component		
	Tutoráltra irányuló	Kapcsolatukra vonatkozó	Tutorra vonatkozó
Figyel a tutorált igényeire	,122	,084	,876
Figyel a tutorált élethelyzetére	,117	,101	,898
Bizalmi kapcsolatot alakít ki a tutorálttal	-,074	,606	,175
Türelmes	,235	,438	,278
A tutorált tisztában van a tutor motivációival	,705	,486	-,125
A tutor tisztában van a tutorált motivációival	,795	,121	,237
A tutor elvárásai egyértelműek	,736	-,160	,228
A tutor céljai világosak	,856	,098	,015
A tutor fejlődik a tutorálási folyamat során	,267	,766	-,028
A tutor jó kapcsolatot ápol a többi ttorral	-,030	,724	-,007

Az első faktor esetén a tutoráltra irányuló figyelmet tudjuk kiemelni. A második faktorban a két személy közötti kapcsolat jellemzőit találhatjuk, míg a harmadik faktorba a szűkebb értelemben a ttorral szembeni elvárások kerültek – noha néhol enyhe negatív előjelű a faktorsúly.

Ha sorrendet próbálunk felállítani, akkor a tutoráltra, vagyis annak igényeire vonatkozó tételek a legfontosabbak, majd a ttorra vonatkozók, végül a kettőjük kapcsolata következik. Itt sem találtunk adatot arra vonatkozóan, hogy a faktorok bármiféle kapcsolatban lennének egymással.

A ttoral szembeni elvárások és a ttorált igényei a fiúk számára fontosabbak, míg a kapcsolatuk minősége a lányokat érdeklí inkább. A ttorált igényei a „falusiak” számára, míg a kapcsolat minősége és a ttoral szembeni elvárások a városi lakosok számára bír nagyobb jelentőséggel.

A ttorálás során a diákok különböző tárgyakból kaphatnak „korrepetálást”, felkészítést. Mivel többféle képzésben résztvevő diákokról van szó nem tantárgyakra, hanem műveltségterületekre kérdeztünk rá. Mivel több műveltségterületet is bejelölhettek a diákok az egyes gyakoriságok összege nem a válaszadók számát éri el, attól jóval magasabb. A legigényelt terület a matematika, toronymagasan, 54 diák szeretne ilyen jellegű segítséget. Az idegen nyelvekkel kapcsolatban 34-en nyilatkoztak úgy, hogy valamilyen segítséget szívesen fogadnának. Kissé lemaradva a magyar nyelv és irodalom következik. A legkevésbé problémás műveltségterületek a földünk-környezetünk, az ember és természet és a művészetek.

Nemenként vizsgálva a matematika esetén nem találtunk összefüggést, azaz a fiúk-lányok összmintában szereplő arányuknak megfelelően szerepelnek a matematikát igénylő és nem igénylő csoportban. Az idegen nyelvvel kapcsolatban enyhe eltolódás mutatkozik a lányok esetén azok felé, akik szeretnének ilyen foglalkozást. A magyar nyelv és irodalom műveltségterületen a fiúk inkább a lányok kevésbé szorulnak segítségre, bár az eltérés nem jelentős (2-3% az összmintához viszonyítva).

Az informatikával a lányok arányához képest fele annyian a fiúk pedig kétszer többen szeretnének foglalkozni, az eltérés ebben az esetben már szignifikáns (sig=0,005)

A testnevelés esetén fordított a helyzet a fiúk kevésbé, a lányok szívesebben mozognának – bár az eltérés nem elég erős.

Összegzés

Összességében, meglepetésünkre úgy tűnik, hogy a tutor – ttorált kapcsolatában legkevésbé fontos, hogy bizalmi kapcsolat alakuljon ki a két fél között. Talán korosztályi eltérés, vagy a praktikumra való törekvés magyarázhatja ezt a jelenséget. Ezt erősíti,

hogyan a tutor motivációinak, elvárásainak megismerése hasonlóan hátrébb szorult. A tutorált igényeinek és motivációinak tutor általi megismerése már fontosabb, továbbá a türelem és világos célok – ez a legfontosabb elvárás a tutor fejlődése mellett. Az is megállapítható, hogy a fiúk nagyobb elvárásokkal fordulnak a tutor felé. Természetesen a faktorokba rendezett szempontok esetén is ez a tendencia bontakozik ki. Elsősorban a tutor, vagyis annak igényei a fontosak, a kettőjük, azaz a tutor – tutorált kapcsolatára vonatkozó jellemzők a legkevésbé – nemenkénti eltérésben ez a lányokra kevésbé jellemző, településtípus alapján pedig a városiakra. A különböző műveltségterületek közül a matematika és idegen nyelvi foglalkozásokra mutatkozik a legnagyobb igény. A legkevésbé problémás műveltségterületek a földünk-környezetünk, az ember és természet és a művészetek.